

МІСЦЕ І РОЛЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ В ІНСТИТУЦІЙНІЙ СИСТЕМІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

THE PLACE AND ROLE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT IN THE INSTITUTIONAL SYSTEM OF THE EUROPEAN UNION

Гребенюк Д.О., асистент кафедри міжнародного
та європейського права

Національний університет «Одеська юридична академія»

У статті досліджується становлення та еволюція Європейського Парламенту, ставиться питання про роль і місце даного інституту в системі Європейського Союзу. Визначаються повноваження парламенту через призму діяльності парламентських комітетів. Приділяється увага самому Європейському Союзу, як унікальному об'єднанню двадцяти семи країн на європейському континенті, потужним поштовхом для створення якого, стала друга світова війна та двигуном розвитку служило усвідомлення людей в необхідності миру. Союз закріпився, як суб'єкт міжнародного права, він має повноваження на участь у міжнародних відносинах та укладати міжнародні договори. Унікальність цього об'єднання знайшла ще відображення у політиці безпеки та в зовнішній політиці, діють постійні дипломатичні місії, представництва в Організації Об'єднаних Націй та в великій вісімки. Сформована правова система, яка за територіальністю діє в межах всіх країн – членів, створила загальний ринок, який гарантує вільне пересування товарів, капіталу, послуг. Для громадян країн об'єднання відкрита можливість вільного пересування в межах Європейського Союзу без паспортного контролю, також громадяни країн, з якими підписана асоціація щодо вступу в союз мають теж можливість вільного пересування в межах шенгенської зони.

Особлива увага в статті приділяється нормативно – правовим актам, таким, як директиви, постанови та резолюції, дані документи створюють правову базу в сфері правосуддя, внутрішніх справ, а також створюють загальну політику в торгівлі та в сфері регіонального розвитку. Унікальність Європейського Союзу полягає в тому, що це міжнародне утворення має ознаки міжнародної організації та держави, але фактично, союз за своєю природою зовсім інший.

Проводиться аналіз діяльності Законодавчого інституту Європейського парламенту з іншими інститутами спільноти, акцентується увага на нормативних актах, які впливали на трансформацію інституту і досліджується природа поділення влади в Європейському Союзі.

Ключові слова: Європейський Союз, Інститут, Європейський Парламент, Комісія, Поділення влади, Інтеграція.

The article examines the formation and evolution of the European Parliament, raises the question of the role and place of this institution in the system of the European Union. The powers of the parliament are determined through the prism of the activities of the parliamentary committees. Attention is paid to the European Union itself, as a unique union of twenty-seven countries on the European continent, the second world war was a powerful impetus for its creation, and people's awareness of the need for peace served as the engine of development. The Union has established itself as a subject of international law, it has the authority to participate in international relations and conclude international treaties. The uniqueness of this association is also reflected in the security policy and foreign policy, there are permanent diplomatic missions, representations in the United Nations and in the G8. The formed legal system, which territorially operates within the boundaries of all member countries, created a common market that guarantees the free movement of goods, capital, and services. Citizens of the union countries have the opportunity to move freely within the European Union without passport control, as well as citizens of the countries with which an association has been signed regarding joining the union, also have the opportunity to move freely within the Schengen zone.

The article pays special attention to normative and legal acts, such as directives, resolutions and resolutions, these documents create a legal framework in the sphere of justice, internal affairs, and also create a general policy in trade and in the sphere of regional development. The uniqueness of the European Union lies in the fact that this international entity has the characteristics of an international organization and a state, but in fact, the union is completely different in nature.

Analysis the activities of the Legislative Institute of the European Parliament with other institutions of the community is carried out, attention is focused on the normative acts that influenced the transformation of the institute and the nature of the division of power in the European Union is investigated.

Key words: European Union, Institute, European Parliament, Commission, Separation of powers, Integration.

Європейський Союз за достатньо не довгий час існування характерно направив політику і правову галузь в новий вектор розвитку. Створюється європейська система захисту прав людини, яка стане взірцем не тільки на європейському континенті, а й у світі в цілому. Важливим завданням кожного члена союзу є боротьба та захист від корупції, тому умови для майбутніх членів є край жорсткі, бо корупція це така річ, яка роз'їдає державу з середини і тому необхідно ефективно вирішувати цю проблему. Здійснюється візова лібералізація та відкриваються кордони для всіх громадян цього об'єднання і побачити світ становиться набагато легше, але є інший бік цієї ситуації, що обмеження при перетині кордону створено штучно та руками цих самих громадян. Зростає необхідність ефективніше забезпечувати інтереси громадян членів союзу та з часом формуються інститути, які теж зазнають суттєвих змін, як наприклад Європейська комісія або Європейська Рада. Варто додати за ще один важливий інститут, а саме за Європейський Парламент, це наднаціональний законодавчий інститут, який став прототипом двопалатного парламенту у Європейському Союзі [1, с. 135].

В окремих політичних напрямках рішення приймаються незалежними наднаціональними інститутами, а по іншим питанням рішення може прийматись шляхом перемовин між країнами – членами союзу. Інституційна складова направлена, щоб представляти та забезпечувати інтереси громадян країн – членів Європейського Союзу. Безумовно інституційна структура союзу суттєво впливає на процес розробки та реалізації прийнятих в Європейському Союзі рішень. Цей процес носить, як внутрішній так і зовнішній політичний характер, тому в цьому і полягає необхідність дослідження. Європейський союз має в своєму розпорядженні інституційний механізм, який направлений на захист європейських цінностей, здійснення його цілей та охороняти інтереси громадян країн – членів союзу. Згідно статті 13 Договору про Європейський Союз до інститутів відносять Європейську Раду, Комісію Європейського Союзу, Раду Європейського Союзу, Суд Європейського Союзу, Європейський Центральний Банк, Рахункова Палата та Європейський Парламент [3].

Європейський Парламент – єдиний інститут Європейського Союзу, який обирається шляхом прямих виборів.

Природа парламенту направлена на законотворчість союзу, варто зазначити, що парламент має право здійснювати демократичний контроль над любим інститутом Європейського Союзу. Тут варто зацентувати увагу на праві винесення вотуму недовіри, кожен член парламенту може виступити з такою пропозицією, у разі, якщо 2/3 парламентарів підтримає так ініціативу, то Комісія колективно іде в відставку.

Данна проблематика досліджується за допомогою таких методів, як історико-порівняльний, аналіз, дедукції, гіпотези та пояснення.

Під час дослідження враховується досвід українських та західних вчених, які висвітлювали деякі аспекти цієї проблематики, зокрема, A. S. Martynova, V. Soroka, S. V. Marynina, L. Hall-Lew, O. M. Yatsenko, M. Goodwin, A. Amosson, G. Zoega, V. Bachman, A. Menon.

Законодавчий інститут Європейського Союзу достатньо активно використовує інтерпеляцію, під час даної процедури Комісія відпиває на поставленні запитання депутатів парламенту, форма відповіді може бути письмовою або усною. Варто зазначити, що до повноважень парламенту відноситься затвердження загального звіту про роботу Комісії за рік, а також затвердження програми діяльності даного інституту.

Контрольна функція Європейського Парламенту знаходить своє відображення в можливості проведення розслідувань, так за ініціативою двадцяти п'яти відсотків депутатів може бути створений тимчасовий комітет з метою розслідування порушень в праві Європейського Союзу. До цієї функції варто віднести використання, ще інституту омбудсмену, уповноважена особа по правам людини має право приймати скарги від фізичної або юридичної особи, щодо адміністративних порушень в інститутах та установах Європейського Союзу. Згідно статті 195 договору про Заснування Європейської Спільноти дана посадова особа призначається Європейським Парламентом після кожних виборів [2]. Омбудсмен на підставі скарги від громадянина або за власною ініціативою може проводити розслідування щодо порушень, окрім судових.

Законодавчий інститут Європейського Союзу приймає також приймає участь в зовнішніх справах. Рада та Комісія зобов'язана інформувати парламент про зовнішню політичні події, а саме підготування та укладання міжнародних угод або проведення міжнародних переговорів, це має робитись для подальшого обговорення на пленарних засіданнях парламенту. Депутати Європейського парламенту можуть ініціювати обговорення резонансних питань міжнародної спільноти після розгляду приймаються відповідні резолюції. Важливим етапом для майбутніх країн – членів Європейського Союзу є укладання угоди про асоціацію, даний документ потребує згоди Європейського Парламенту. Парламент своїми повноваженнями охоплює не тільки спільну зовнішню політику, а й в політиці безпеки, цей орган має повноваження консультувати, надавати рекомендації та організувати щорічні дискусії. Особливе значення мають повноваження законодавчого інституту в бюджетній сфері, бо це право впливає на всю політику Європейського Союзу. Важливо зазначити, що бюджет готує Комісія, а парламент може змінювати проєкт але останнє слово у прийнятті або відхиленні бюджету залишається за Європейським Парламентом.

Взагалі ми чітко можемо дослідити широке коло повноважень інституту через призму дослідження комітетів Європейського Парламенту при цьому варто вказати, що парламентські комітети мають зовнішню та внутрішню компетенцію.

Комітет із закордонних справ приймає рішення щодо розподілення коштів для просування європейських ідей та цінностей також комітет розглядає всі міжнародні угоди, які визначають роль і місце Європейського Союзу в світі. Угоди про асоціацію, які союз укладає

зі своїми партнерами теж проходять через комітет із закордонних справ.

Комітет з бюджету обговорює майбутні бюджети та працює зі всіма їхніми елементами.

Комітет з питань внутрішнього ринку та захисту прав споживачів контролює законодавство, яке регулює пересування товарів, фахівців та послуг. Даний комітет регулює митну політику а також захищає економічні інтереси споживачів в Європейському Союзі.

Комітет з регіонального розвитку активно співпрацює з іншими інститутами Європейського Союзу, а саме з Європейською Радою та Комісією. Головна мета це створення нормативно – правової бази для подальшого регіонального розвитку та політики згуртування.

Комітет з цивільних свобод, правосуддя та внутрішніх справ відповідає за законодавчий та демократичний контроль за політикою в цих напрямках. Комітет своєю діяльністю гарантує дотримання всередині об'єднання Хартії Європейського Союзу, а також Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Діяльність комітету направлена на боротьбу з міжнародною злочинністю, тероризмом та захист приватних даних та конфіденційної інформації.

Комітет з розвитку підтримує та виконує парламентський контроль за використанням допомоги в напрямках розвитку, цей комітет приймає участь у формуванні нормативно – правової бази та проєкту бюджету в галузі розвитку. Комітет постійно проводить наради з чиновниками та експертами для обговорення шляхів вирішення локальних проблем.

Комітет з бюджетного контролю виконує важливу роль нагляду за використанням бюджету Європейського Союзу, але варто зазначити, що більшість бюджету використовує Комісія, а саме вісімдесят відсотків витрачається на країн – членів союзу, тринадцять відсотків на країни, які не є частиною спільноти і решта сім відсотків витрачається на адміністративну складову Європейського Союзу. Комітет провидить аудит коштів, які витрачаються на поставлені цілі.

Комітет з питань навколишнього середовища, громадського здоров'я та безпеки харчових продуктів, цей комітет працює з достатньо широким колом питань, зокрема питання забруднення повітря та води і безумовна головна ціль комітету це боротьба з глобальною зміною клімату.

Важливо в даній науковій праці поставити і дослідити питання інституційного балансу в середні Європейського Союзу бо з посиленням інтеграційного процесу, країни діляться власним суверенітетом на користь спільноти і тим самим посилюють інституційну складову. Європейський Союз дійсно унікальне утворення, яке поєднує властивості міжнародної організації та і деякі риси держави. Варто зазначити, що демократична держава базується на концепції поділення влади на законодавчу, виконавчу та судову. Природа цієї концепції полягає в запобіганні концентрації влади в одних руках і безумно це основоположна риса для демократичної держави, хоча дана розкіш іноді не притаманна деяким сучасним країнам. Характерно, що дана демократична складова є необхідною умовою для країн, які претендують на вступ до Європейського Союзу. Однак важко виділити дану тріаду в класичному розуміння для держави, бо інститути поєднують в собі деякі елементи гілок влади. Комісія виступає, як виконавчий орган з правом законодавчої ініціативою, Європейський Парламент, яка законодавчий орган з обмеженими контролюючими повноваженнями і залишається Суд Європейського Союзу, який поєднує в собі риси різних судових інстанцій і безумовно концепція поділення влади в Європейському Союзі потребує подальшого дослідження.

Сутність вищевикладеного зводиться до того, що в даній науковій праці ми дослідити і з'ясували тенденції посилення ролі законодавчого інституту Європей-

ського Союзу, ми чітко бачимо збільшення повноважень з контролю над процесом прийняття рішень. Важливу роль відіграє спільне прийняття бюджету разом з радою Європейського Союзу. Витрата коштів союз потребує схвалення депутатів Європейського парламенту і характерним є діяльність комітетів даного інституту. Європейський Союз є унікальним досягненням, дане об'єднання направлено на поліпшення умов країн та покращення життя громадян. Еволюцію співтовариства трохи змінила початкові ідеї Єдиної Європи, але воно стало чимось осо-

бливим, куди прагнуть країни. Цей союз концептуально та фундаментально відрізняється від союзів, які історія світу знала. Становлення та еволюція Європейського парламенту це безумовно важливий етап, як для самого співтовариства так і для даного інституту, бо даний процес вирішує проблемні питання, які пов'язані з дефіцитом демократії в спільноті і конкретизує особливості реалізації концепції поділення влади в самому Європейському Союзі і завдяки цьому ми знаходимо відповідь на головне питання даного дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гребенюк Д. О. Політико правова роль Європейського Парламенту в процесі застосування ст. 50 Договору про Європейський Союз : колективна монографія. Харків, 2022. 135 с.
2. Договір про заснування Європейської Спільноти 2005 р. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017#Text
3. Договір про Європейський Союз 1992 р. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029#Text